

Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási és Roma Stratégia

tervezetének rövidített összefoglalója

Budapest, 2011. szeptember

Tájékoztató az előkészítés alatt álló Nemzeti Társadalmi Felzárkózási és Roma Stratégiáról

1. Bevezetés. A stratégia megalkotásának szükségessége

A társadalmi leszakadás meghatározó részben a szegénységgel összefüggő körülményekből fakad. Ma Magyarországon a szegregáció mértéke, a társadalmi élet jelentős területeiről való **tömeges kizáródás súlyos** – az állami szektorra, a társadalmi együttélésre és a fenntartható gazdasági fejlődésre egyaránt számos kihatással bíró – **társadalmi probléma**. Ezért a társadalmi felzárkózáshoz feltétlenül szükséges egyfelől a szegénység okainak megszüntetésére való törekvés, a szegénység kialakulásának megelőzése, másfelől a szegénységből fakadó jelentős hátrányok csökkentése.

Amint a Kormányprogram több helyütt is rámutat, az *elmúlt időszakban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok problémáinak kezelése igen kevés eredményt hozott*. Különösen igaz ez azokra a problématerületekre, amelyek – kutatások szerint – a társadalmi különbségek legfőbb meghatározói. Ráadásul **súlyosbodtak és élesebbé** – olykor kifejezetten tragikussá – **váltak azok a romákkal kapcsolatos konfliktusok**, amelyek az egész magyar társadalmat megrázták és foglalkoztatják.

A szegénység, a társadalmi kohézió ügye – a gazdasági fejlődéssel szoros összefüggésben – az Európai Unió politikájában is egyre hangsúlyosabb. Az Unió 2020-ig megfogalmazott stratégiájában az öt fő cél egyike a szegénység és társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem. Az *uniós stratégia átfogó célja, hogy 20 millióval csökkenjen a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők száma. Magyarország ehhez kapcsolódó vállalása mintegy félmillió ember kisegítése a szegénységből*.

A magyar uniós elnökség történelmi jelentőségű sikere: hozzájárulásunk az **uniós roma keretstratégia** kialakításához. Az Európai Tanács 2011. május 19-én hagyta jóvá a nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszeréről szóló tanácsi következtetéseket¹, s ezzel a tagállamok elkötelezték magukat a részvétel mellett a keretstratégiában. Ennek nyomán a tagállamoknak el kell készíteniük, illetve felül kell vizsgálniuk a romák integrációját célzó nemzeti stratégiájukat, és azt 2011. december végéig be kell nyújtaniuk a Bizottságnak.

A *Nemzeti Társadalmi Felzárkózási és Roma Stratégiában* meghatározott felzárkózáspolitikai az új stratégiai és kormányzati keretek adta átfogó megközelítésmód, amely a szakpolitikák összehangolásával és komplex beavatkozásokkal kívánja elősegíteni hazánk társadalmi és területi kohézióját.

A felzárkózáspolitikai céljai

- csökkenjen a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya,
- csökkenjen a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi lemaradása, gyengüljenek a szegénység átörökítésének tendenciái,
- csökkenjenek a roma és nem-roma népesség közötti társadalmi különbségek.

---

¹ An EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020. Council Conclusions 10658/11

A célok elérésében – a társadalmi problémák meghatározó jellemzőit tekintve – az alábbi **prioritásokat** tartjuk meghatározónak:

1. tartósan munkanélküli **aktív korúak munkaerőpiaci esélyeinek javítása;**
2. **a gyermekek szegénységének csökkentése;**
3. a szocializációs és szocio-kulturális hátrányok leküzdése;
4. **a roma nők feltűnően magas továbbtanulási és munkaerőpiaci hátrányainak csökkentése;**
5. **a hátrányos helyzetű területek** lemaradásának, egyszersmind a területi hátrányokból származó társadalmi hátrányok mérséklése.

A felzárkózási stratégia a szegénység szempontjából meghatározó speciális problématerületek (gyermekszegénység, romaügy, hátrányos helyzetű térségek fölemelése) **hosszú távú elképzeléseinek integrálását, kiegészítését, egységes célrendszerben történő kezelését kívánja előmozdítani, figyelemmel a többi, a társadalmi felzárkózás szempontjából releváns stratégiára** (pl. a gazdaságfejlesztéssel és a foglalkoztatáspolitikára, a vidékfejlesztésre, az egészségügyi, szociálpolitikai, közigazgatási elképzelésekre). A stratégiák jellemzője, hogy bár többségük alapvető eleme az ágazatközi megközelítés, nem illeszkednek egységes kormányzati koncepcióba. A felzárkózási stratégia ennek a kiterjesztett konszenzusnak a kereteit kívánja megteremteni.

A felzárkózási stratégia célterületeit illetően korábban született stratégiaként kell megemlítenünk az országgyűlési határozattal elfogadott **„Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiát²** és a **Roma Integráció Évtizede Programot (RIÉP)³**, valamint – bár egységes stratégiai dokumentuma nem született – a **leghátrányosabb helyzetű kistérségek⁴ felzárkóztatási programját⁵**.

A magyar felzárkózási stratégia a **nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerére** vonatkozó bizottsági közleményben foglalt ajánlások szem előtt tartásával készül, amely szerint Magyarország a meglévő nemzeti romaintegrációs stratégiáját⁶ a roma integrációra vonatkozó uniós célkitűzéseknek megfelelően hosszabbítja meg 2020-ig, célkitűzéseit a megfelelő (nemzeti, uniós vagy egyéb) finanszírozással és célzott fellépéssel közelíti meg⁷. A felzárkózási stratégia az Európai Roma Platformon elfogadott roma integráció 10 közös alapelve⁸ épül.

---

² 47/2007. (V. 31.) OGY határozat a "Legyen jobb a gyermekeknek!" Nemzeti Stratégiáról, 2007–2032.

³ 68/2007. (VI. 28.) OGY határozat a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervéről

⁴ 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról

⁵ 2007-ben több stratégiai dokumentum-változat is született, ám végül egyik sem nyert jogszabályi formát. Az LHH –, mint uniós forrásokból finanszírozott fejlesztési – program elvei, keretei az NFÜ eljárásaiban, illetve az eljárásokhoz mellékelt dokumentumokban tükröződnek.

⁶ 68/2007. (VI. 28.) OGY határozat a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervéről

⁷ COM(2011) 173. Brüsszel, 2011.4.5. A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig

⁸ A romák társadalmi befogadásának 10 közös alapelvét először a platform 2009. április 24-i ülésén terjesztették elő. Ezeket a 2009. június 8-i tanácsi következtetések melléklete tartalmazza. Az alapelvek a következők: 1) konstruktív, gyakorlatias és diszkriminációmentes politikák, 2) kifejezett, de nem kizárólagos célba vétel, 3) interkulturális megközelítés, 4) törekvés a főáram irányába, 5) a nem vonatkozás figyelembe vétele, 6) a tényeken alapuló szakpolitikák átültetése, 7) az uniós eszközök használata, 8) a regionális és helyi hatóságok bevonása, 9) a civil társadalom részvétele, 10) a romák aktív részvétele.

2. A helyzetelemzés kiemelt következtetései

Az analízis áttekinti a három legsúlyosabb szegénységi kockázati tényezővel behatárolható célcsoport (romák, gyerekek, hátrányos helyzetű térségben lakók) helyzetét, illetve az uniós roma keretstratégiában is kiemelt négy problématerületen (foglalkoztatás, oktatás, egészségügy, lakhatás) azonosítja a legfontosabb gondokat.

2.1. A szegénységről

- 2.1.1. A „szegénység profilja”. A kutatások alapján – a háztartások/családok alacsony munkaerőpiaci aktivitása mellett – **a szegénység szempontjából legmeghatározóbb társadalmi jellemzők:**
- a roma származás
  - **a családok gyermekszáma, illetve a gyermekszegénység** („a szegénység fiatal arca”: a szegények mintegy 30%-a 0–17 éves korosztályba tartozik),
  - **a rurális lakókörnyezet** (a szegények több mint fele községekben él).

2.2. A roma népesség helyzete

- 2.2.1. A cigányság életkori összetétele lényegesen fiatalabb népességet mutat, mint a nem cigány népességé – a **roma** népességet rendkívüli mértékben érinti a **gyermekszegénység**.
- 2.2.2. A roma népesség többsége a társadalmi gazdasági problémákkal jelentős mértékben sújtott régiókban (az észak-magyarországi és a kelet-magyarországi területeken), hátrányos helyzetű térségekben él. Az e térségekre célzott programok hatékony beavatkozási lehetőségeket kínálnak a roma lakosság helyzetének javítására.
- 2.2.3. A roma népesség hátrányos helyzete több, egymással szorosan összefüggő társadalmi, gazdasági probléma eredője. Csak a több problématerületre (munkanélküliség, alacsony iskolai végzettség, lakhatás, szocio-kulturális hátrányok) egyszerre koncentráló, átfogó problémakezelési megoldások, komplex programok vezethetnek eredményre.
- 2.2.4. A roma nők társadalmi-kulturális okokból többszörös diszkriminációval érintett csoportnak tekinthetők, ugyanakkor a tradicionális családszerkezetben betöltött szerepük folytán a családokat célzó programok kiemelt célcsoportja lehetnek.
- 2.2.5. A romák helyzetének jobbítását célzó beavatkozások nyomon követéséhez, értékeléséhez nem rendelkezünk megfelelő eszközrendszerrel. Hiányoznak alapvető kutatások, nem rendelkezünk rendszeres adatgyűjtésekkel a roma népesség problémáit illetően.
- 2.2.6. A romákat sújtó diszkriminációs jelenségekkel szemben hatékony intézkedésekre, az együttélés kölcsönös feltételeit tudatosító programokra van szükség.

2.3. A gyermekek helyzete

- 2.3.1. A születésszám tartós, nagyarányú csökkenése a társadalom fenntarthatóságát veszélyezteti.
- 2.3.2. A gyermekeknek a boldogulásra való esélyeit, lehetőségeit súlyosan csökkenti, ha veszélyeztető körülmények között élnek. A gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátórendszer által ellátott veszélyeztetett, védelembe vett, családjából kiemelt gyermekek száma nem csökken, melyben közrejátszhatnak többek között a család életviteli problémái, a jövedelemhiány, a lakhatás elégtelensége, s ezeknek gyakori következménye a gyermek

iskolai sikertelensége, súlyos magatartási, beilleszkedési problémái, illetve rossz egészségi állapota.

- 2.3.2. A problémák kezelését nehezítik a gyermekjóléti és szociális ellátórendszer hiányosságai, a szolgáltatások területi egyenetlenségei, az interszektoralis intézményi együttműködések hiánya.
- 2.3.3. A gyermekszegénység, illetve a veszélyeztetettnek nyilvánított gyermekek eloszlása erős területi koncentrációt mutat. A társadalmi-gazdasági szempontból rosszabb helyzetű régiókban többszörösen rosszabb a helyzet, mint más régiókban. A leszakadó területeken célzott és komplex beavatkozásokra van szükség.
- 2.3.4. A mélyszegénységben élő gyerekek étkeztetése (beleértve a hétfélig, nyári étkeztetést is) további segítséget igényel.
- 2.3.5. A koragyermekkori fejlődést segítő – a társadalmi felzárkózás szempontjából kiemelkedő jelentőségű – napközi kisgyermekellátások a szegénységben élő, hátrányos helyzetű családok gyermekei számára többnyire elérhetetlenek.

2.4. Területi hátrányok

- 2.4.1. A társadalmi-gazdasági problémák területi koncentrációjának kezeléséhez szakterületeken átívelő, átfogó megközelítésű programokra van szükség. A korábbiakban ilyen céllal futott programok tapasztalatai nyomán a továbbiakban a helyi szükségletekhez jobban igazodó, a helyi társadalmat aktívabban bevonó cselekvési tervekre van szükség.

2.5. Hozzáférés az oktatáshoz

- 2.5.1. A roma népesség jelentős iskolai, képzettségi hátrányokkal jellemezhető a többségi társadalomhoz képest. Bár tapasztalható a képzettségi szint emelkedése, ez kevés ahhoz, hogy ennek nyomán csökkenjenek a társadalmi különbségek (időközben a többségi társadalom képzettségi szintje is emelkedik). Fel kell gyorsítani a roma népesség iskolai felzárkózását.
- 2.5.2. A társadalmi, kulturális háttérű oktatási hátrányok annál sikeresebben ellensúlyozhatók, minél korábbi életkorban kezdjük meg a felzárkózás támogatását. Az óvodai felzárkózási programnak kiemelt jelentősége van a későbbi hátrányok kialakulásának megelőzésében. A hátrányos helyzetű térségekben a hiányzó óvodai kapacitásokat meg kell teremteni.
- 2.5.3. Az oktatási intézményekhez, szolgáltatásokhoz való hozzáférés jelentős területi egyenlőtlenségeket mutat.
- 2.5.4. Az oktatási intézmények között markáns minőségi különbségek vannak. Éppen ott lenne szükség a legjobb minőségű – a társadalmi hátrányokat érdemben ellensúlyozni képes – szolgáltatásokra, ahol jelenleg a legtöbb hiányosság tapasztalható.
- 2.5.5. Az oktatás szintjein felfelé haladva egyre kevesebb roma tanuló vesz részt a képzésekben. Az iskolai lemorzsolódás fokozottan érinti e népességet.
- 2.5.6. Az alacsony képzettségű fiatalok elhelyezkedésében a munkaerőpiacon kiemelt szerepe van a szakképzésnek.

2.6. Hozzáférés a munkavállaláshoz

- 2.6.1. *A magyar munkaerőpiaci helyzet legfontosabb jellemzője a tartósan alacsony részvétel, amely a kirívóan alacsony foglalkoztatási szintnek, valamint az átlagosnál valamelyest magasabb munkanélküliségnek az eredője*
- 3.6.2. *A hátrányos helyzet kialakulása és fennmaradása – egyéb iskolázottsági és szociológiai tényezők mellett – a foglalkoztatottság hiányára vezethető vissza. Ez a megállapítás ugyanakkor fordítva is igaz: a hátrányos helyzetűek munkaerőpiaci belépésének esélye erősen korlátozott.*
- 2.6.3. A foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési programokban el kell kerülni a „lefölözést”, azaz alkalmazni szükséges a leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportokat – kiemelten a romákat – is. A gazdaságfejlesztési intézkedéseknek tekintettel kell lenniük a foglalkoztatási rendszerben fellelhető egyenlőtlenségekre – és ezzel szoros összefüggésben az oktatási rendszer diszfunkcióira és a települési szegregációra –, amely a magyarországi lakosság egy területileg és etnikailag jól meghatározható részét sújtja.
- 2.6.4. A halmozódó hátrányok felszámolásához összehangolt, a gazdaságra, a közlekedési viszonyokra, az oktatásra, a kultúrára, az egészségügyre, a lakhatási feltételekre és a szociális szolgáltatásokra egyszerre kiterjedő intézkedésekre, **komplex térségi fejlesztési programokra** és a diszkriminációt megelőző intézkedésekre van szükség, elsősorban az ország romák által sűrűn lakott falusi válságövezeteiben.

2.7. Hozzáférés az egészségügyi ellátáshoz

- 2.7.1. Az egészségügyi ellátásokat jelentős területi egyenlőtlenségek jellemzik. Az alapszolgáltatások az egyéb társadalmi, gazdasági szempontokból is leghátrányosabb helyzetű területeken a legkevésbé elérhetők.
- 2.7.2. A népegészségügyi intézkedések nem érik el megfelelő mértékben a leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportokat.
- 2.7.3. A gyermekek egészségi állapota szoros összefüggésben van a szülők társadalmi helyzetével. A hátrányos helyzetű gyermekek egészségének javítására, megőrzésére célzott programok szükségesek.
- 2.7.4. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportokat különösen sújtják a terhességmegszakítással, korai terhességgel, illetve koraszüléssel összefüggő, magzati és csecsemőkori egészségi problémák.
- 2.7.5. A roma lakosság körében az egészségi állapot terén is tapasztalhatók az ország átlagától eltérő, nagyon kedvezőtlen mutatók.

2.8. Hozzáférés a lakhatáshoz és az alapvető szolgáltatásokhoz

- 2.8.1. A lakhatással kapcsolatos költségek fedezése alapvető kérdés a társadalmi biztonság szempontjából. Az elemi biztonságot jelentő lakhatás megtartása érdekében a végső ellehetetlenülést megelőző intézkedésekre, szolgáltatásokra van szükség.
- 2.8.2. Bérletások szükségesek a lakhatási problémák kezelésére, hiányuk akadályát lehet a felzárkózást támogató komplex programoknak.

2.8.3. Kiterjedt információkkal rendelkezünk a települési szegregátumokról. Az eddig e területre célzott programok nem voltak hatékonyak és kiterjedtek. Új, megalapozott, átfogó programokra van szükség. Ki kell dolgozni egy szegregátumokra vonatkozó világos tervezési-kiértékelési módszertant, a teleprehabilitáció kontra telepfelszámolással kapcsolatos döntésekhez

3. A felzárkózáspolitikai elvei

3.1. A felzárkózás összkormányzati prioritásának elve

Minden állami, önkormányzati feladatot – a tervezés és a végrehajtás során egyaránt – **úgy kell megfogalmazni**, hogy az **világosan és egyértelműen tartalmazza** a mélyszegénységben élőkre – köztük a roma közösség tagjaira – és lemaradó térségekben élő gyermekek kiemelkedési lehetőségeire vonatkozó **felzárkózási szempontokat**. Az Európa 2020 Stratégia keretében kidolgozott Nemzeti Reform Programban rögzített indikátorokon túlmenően **egyértelmű, számszerű vállalásokat kell tenni a mélyszegénységben élőkkel kapcsolatban**.

3.2. Felzárkózás elvű fejlesztéspolitika

Az ún. felzárkózás elvű fejlesztéspolitika a központi és uniós **forrásokhoz való hozzáférést** a kötelezően megalkotandó **felzárkózási stratégiához rendeli**. Meg kell vizsgálni, hogy érvényesülnek-e a településen, önkormányzati társulásban a hátrányos helyzetűek felzárkózását segítő szempontok, a diszkriminációmentesség, a felzárkózás érdemi támogatása.

3.3. Az integráció elve

A **szükséges szakmai feltételek** megteremtése **nélkül erőltetett integráció a szándékolttal ellenkező hatást eredményezhet**: növeli a közösségi feszültségeket, az elkülönülést, az etnikai ellentéteket. Ezért **minden esetben át kell gondolni**, hogy – különösen a közoktatás területén – **melyek a befogadást, az integrációt és az esélyteremtést ténylegesen, és a helyi feltételeknek megfelelően, hatékonyan előmozdító megoldások**. Rendelkezésre állnak-e azok a feltételek – például az integrált iskolai oktatást lehetővé tevő többlet pedagógiai kompetenciák –, amelyek működtetésével minden érintett szereplő és résztvevő helyzete javul, érdeke nem sérül.

3.4. Komplexitás és koncentráció

Területileg, tartalmilag, időben, eszközrendszerben és erőforrásokban összehangolt, egymást kiegészítő fejlesztési programok együttesétől várható csak a hátrányos helyzetű csoportok, települések és térségek felzárkózása. Ennek **érdekében erős központi és helyi koordinációra** van szükség. A **támogatáspolitikai hatékonyságát növelni kell** hosszú távú, fenntartható intézkedések, programok tervezésével; **a támogatáspolitikát megalapozó dokumentumok**, valamint a különböző **szakterületeken születő dokumentumok** (országos, regionális, helyi stratégiák, intézkedési tervek) **összhangjának megteremtésével**; a területi különbségekre is reflektáló **differenciált támogatási rendszerek alkalmazásával**.

3.5. Biztos kezdet, biztos jövő

Az **életutat annak kritikus fordulópontjait követő segítségnyújtási rendszerekkel** kell támogatni, a **koragyermekkorai szolgáltatások** fejlesztésétől az **esélyteremtő iskolán** keresztül a **felnőttkor nehézségeit** áthidaló megoldásokig. A **koragyermekkor** rendkívül fontos életkori szakasz, az ekkor megvalósult **humán befektetések térülnek meg a legnagyobb arányban**, különösen a hátrányos helyzetű, köztük a roma gyermekek esetében – legalább részben – kompenzálva az otthoni hátrányokat.

3.6. Átfogó megközelítés

Az ágazati programok jogi, finanszírozási és szakmai összehangolása elengedhetetlen a **komplex fejlesztések indítása érdekében**, amelyek a leszakadó rétegek felzárkózására együttesen hatnak: **oktatás, lakhatás, szociális helyzet, foglalkoztatottság, egészségi állapot**. A halmozottan hátrányos helyzetű csoportok tagjainak munkaerőpiaci esélyeit, társadalmi elfogadottságát csak az érintettek szociális képességeit, munkakultúráját fejlesztő, szocializációs hátrányait és iskolai lemaradásait csökkentő eszközök alkalmazásával, a **saját lakókörnyezetben végzett integrációs munkával** lehet elősegíteni.

3.7. Személyes felelősségen és részvételen alapuló programok

Rendkívül fontos az **érintettek aktivitásának, személyes részvételének előmozdítása**, az önmaguk és családjaik helyzetéért viselhető **felelősség megerősítése**, önálló életvezetési képességeik megerősítése, a munkaerőpiacra való belépést segítő munkakultúra kialakítása. Ezek nyomán szükséges a szegénység, a hátrányos helyzet átörökítését eredményező deprivációs ciklusok megtörése; a közösségi megoldások támogatása.

3.8. Közösségi részvétel és támogatás elve

A programok tervezésébe, koordinálásába és lebonyolításába be kell vonni a célcsoportok, különösen *a roma közösség*, valamint a helyi önszerveződések és a közigazgatás képviselőit. Törekedni kell a **roma szakemberek alkalmazására, ez a romák társadalmi egyenlőségének és gazdasági érdekérvényesítésének növekedését szolgálja**. Megkülönböztetett figyelmet kell biztosítani azon *egyházi közösségeknek* is, amelyek felzárkózást segítő aktivitása ezt indokoltá teszi. Meg kell teremteni a helyi és regionális szintű döntéshozók, továbbá a magánszféra érdekltségét, ösztönözni kell részvételüket a **felzárkózási programok sikeressége érdekében**.

3.9. Megalapozott tervezés, a hatékonyság rendszeres mérése

A szegénységben élőkre, ezen belül a romákra irányuló fejlesztési, felzárkózási programok sikeres tervezése és hatékony megvalósítása csak akkor lehetséges, ha a célcsoport helyzetéről, számáról, az elért eredményekről **mérhető, érdemi információkkal** rendelkezünk. Ezért *megvizsgáljuk az etnikumokra vonatkozó statisztikai mérések, anonim adatgyűjtések lehetséges módszereit és eszközeit*, amelyek jogi és adatvédelmi szempontból is helytállóak. Egységes nyomonkövetési és értékelési rendszerek nélkül hatékony felzárkózáspolitiká, átfogó fejlesztési stratégia nem képzelhető el. Ki kell építeni, **össze kell hangolni a hatékony állami monitoring rendszereket, erősíteni kell a programok, intézkedések ellenőrzésére jogosult intézmények közötti együttműködést** adatbázisaik összevetése, a jogszerűtlen gyakorlatok feltárása, automatizmusok kialakítása révén is.

3.10. A társadalmi felzárkózási stratégia több mint romastratégia

A cigányságot rendkívül súlyosan érintő társadalmi problémák nem csak őket sújtják, s nem is kezelhetők kizárólagosan a körükben. A stratégia társadalmi problémákat, problématerületeket kíván kezelni. A romák társadalmi és gazdasági integrációját célzó intézkedéseket **elsősorban területi** (hátrányos helyzetű térségek, települések) **és szociális szempontok** (pl. hátrányos helyzet, tartós munkanélküliség, alacsony iskolai végzettség, stb.) – illetve ezek metszete - **alapján kell meghatározni**. A **diszkrimináció leküzdése és a kulturális fölemelkedés** területén azonban van lehetőség arra, hogy az egyes intézkedésekben jelen legyen a kulturális-etnikai jellegzetességek tisztelete és támogatása.

Tekintettel arra, hogy a roma népességhez kapcsolódó problémák sok esetben közösségi jellegűek, a beavatkozásoknak is azoknak kell lenniük. Az oktatás és a munka világába való beilleszkedés mellett

a helyi közösségek működőképességének, integráló erejének megerősítése alapozhatja meg a ma sok esetben hiányzó, s az együttéléshez nélkülözhetetlen biztonságot.

4. A felzárkózási stratégia céljai

A felzárkózási stratégia **átfogó célokat** jelöl ki, illetve összehangolja az egyes szakterületekre vonatkozó beavatkozásokat. Ez a szakpolitikákon átívelő fejlesztési elvek mellett, egységes indikátor és értékelési rendszer megfogalmazását jelenti.

Az integrált társadalmi felzárkózási stratégia célrendszerének legfelsőbb szintjén az Európa 2020 stratégia szegénység elleni küzdelemhez kapcsolódó hazai céljai állnak. Ezt követi a gyermekszegénység, valamint a roma és nem-roma népesség közötti különbségek csökkentése, a területi hátrányok, szegregációs jelenségek mérséklése.

A stratégia célrendszere⁹ Átfogó és specifikus célok

#	Célok		
1.	A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre		
1.1	A romák, mélyszegénységben élők munkaerőpiaci integrációjának elősegítése, illetve foglalkoztatottsági szintjük emelése.		
1.1.1	A romák, mélyszegénységben élő aktív korúak képzettségi szintjének emelése.		
1.1.2	Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében (elsődleges munkaerőpiacon a magas élők munkai igényű ágazatok, szociális gazdaság, atipikus foglalkoztatási formák).		
1.1.3	A munkaerőpiaci integrációt támogató munkaügyi és szociális ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.		
1.1.4	A közfoglalkoztatás rendszerének fejlesztése, bővítése és az atipikus foglalkoztatási formák támogatása.		
1.1.5	Az aktivitást erősítő, a munkavállalásra ösztönző segélyezési rendszer kialakítása.		
1.1.6	A munkahely és a család összeegyeztetése.		
1.2	A gyermekszegénységet, mélyszegénységet és a roma népességet célzó szakpolitikák, beavatkozások tervezését, nyomon követését, értékelését szolgáló adminisztrációs és statisztikai adatforrások, információs rendszerek fejlesztése.		
2.	A szegénység, kirekesztettség újratermelődésének megakadályozása	3.	A társadalmi gazdasági javakhoz történő hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése
2.1	A gyermekek szegénységének csökkentése.	3.1	A lakhatási körülmények, a lakhatás biztonságának javítása, a lehetőségek bővítése (bérlakás).
2.1.1	A családokat érintő jóléti transzferek szinten tartása.	3.2	A települési és térségi szegregáció csökkentése
2.1.2	A gyermekjóléti, gyermekvédelmi ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése.	3.3	A romák, mélyszegénységben élők és gyermekek egészségi állapotának javítása, a születéskor várható élettartam növelése, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítása.
2.1.3	Korai képességgondozás,	3.4	A társadalmi együttélés alapját jelentő

⁹ Félkövér kiemeléssel az átfogó célok, alábontva a specifikus célok

	koragyermekkorai nevelés, gondozás fejlesztése.		bizalom erősítése, a romákkal szembeni diszkrimináció csökkentése
2.2	A roma és mélyszegénységben élő gyerekek oktatáshoz való hozzáféréseinek javítása	3.5	Az érintettek bevonása a programok tervezésébe, végrehajtásába, értékelésébe.
2.3	Az iskolai lemorzsolódás csökkentése		

A stratégia célrendszere összhangban van a Kormány és az Országos Roma Önkormányzat között létrejött keretmegállapodás célkitűzéseivel.

Magyarország Kormánya és az Országos Roma Önkormányzat közötti keretmegállapodásban szereplő célkitűzések

- A romák életkörülményeinek javítása és társadalmi beilleszkedésének elősegítése.
- *Kiemelt cél*, hogy a jövőben a hatalommal való visszaélést a romákat befogadó, diszkriminációmentes közérdek szolgálatára váltsa fel.
- A romák mind szélesebb köre megismerhesse az állampolgári jogokat és kötelezettségeket, a jogrendszert és a közigazgatás működését.
- A foglalkoztatás bővítése, az oktatás színvonalának emelése, valamint az életkörülmények javítását célzó fejlesztési programok, ösztöndíjprogramok, beruházási és foglalkoztatási támogatások megvalósítása.
- Ezeken a programokon kellő arányban vegyenek részt hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő roma és nem-roma gyerekek, fiatalok és felnőttek; tevékenységük a tényleges felemelkedésüket, felzárkózásukat szolgálja.
- Az oktatási, szakképzési, felsőoktatási, felnőttképzési lehetőségek minőségének a javítása, kiterjesztése.
- A közösségi központok érdemben segítsék az elemi életviteli körülményeket is nélkülözők lakhatási feltételeit.
- A hazai gazdaság megszilárdítása a már korábban létező szubvenciók helyreállításával és új szubvenciók bevezetésével.

5. Célállapot

Az integrált társadalmi felzárkózási **stratégia tíz éves horizontra** előrettekintő keretstratégia. Ezen az időtávon **átfogó céljai az Európa 2020 stratégia hazai szegénység csökkentési céljaival megegyezők**. 2008-as adatok szerint a népesség¹⁰ 28,3%-a (közel 3 millió fő) él a szegénységi küszöb alatt és/vagy aktív kereső nélküli háztartásban és/vagy súlyos anyagi nélkülözésben. Ezen népesség arányát 2020-ra 23%-ra kívánjuk csökkenteni. Ennek megfelelően a stratégia céljainak megvalósulásával 2020-ban Magyarországon mintegy félmillió fővel kevesebben élnek szegénységben és kirekesztettségben. A célhoz rendelt mutatószámok az alábbiak:

Az EU2020 stratégia szegénységscsökkentési céljához kapcsolódó hazai vállalások

	Aktuális adat	Vállalás	Csökkentés
Szegénységben élő	16%	12,8%	

¹⁰ Itt módszertani okokból nem a teljes (2008-ban 10045401 fő) népességgel számolunk, hanem a magánháztartásokban élő népességgel (2008-ban 9 899 311), ami a teljes népességnél 146 089 fővel kevesebb embert jelent.

gyermekes háztartások aránya	(872 ezer fő) (225 ezer háztartás)	(698 ezer fő) (180 ezer háztartás)	174 ezer fő (45 ezer háztartás)
Aktív kereső nélküli háztartásban élők aránya (születéstől 60 éves korig)	10,3% (1018 ezer fő)	8,2% (814 ezer fő)	204 ezer fő
Súlyos anyagi deprivációban élők aránya	17,9% (1771 ezer fő)	14,% (1417 ezer fő)	354 ezer fő

Az adatok forrása: EUROSTAT, KSH

Az uniós vállaláshoz meghatározott **mutatószámok közel sem csak a legnagyobb nélkülözésben élőket foglalják** magukban. A számok, főleg az egzisztenciális háttér **mutatói alapján** feltehetően jelentős számú egyénről beszélhetünk, akik gyakorlatilag az **alsó középosztályhoz sorolhatók**. A társadalmi felzárkózási stratégia **célja, hogy a szegények számának tervezett félmillió csökkenése ne csupán a hárommillió népességben a relatíve jó helyzetűek pozíciójának javulását jelentse**. Célunk, hogy a beavatkozások a legsúlyosabb nélkülözésben élőket is elérjék, különös tekintettel a gyerekekre, annak érdekében, hogy a szegénység átörökítésének ciklusai megtörjenek.

Az EU2020 stratégia hazai céljai között különösen fontos elem **a gyermekes családok jövedelmi szegénységének csökkentése a családok munkaerőpiaci pozícióinak javításával**, a megfelelő mennyiségű és minőségű **napközbeni kisgyermekellátás segíti majd a szülők munkába állását** és munkaerőpiaci pozícióinak megtartását.

A roma és nem-roma népesség életkörülményeinek különbségeire vonatkozó adataink rendkívül szegényesek. E területen fő indikátor a problémák gyökerét, egyik fő okát jellemző **foglalkoztatottsági arány**. Ennek javulása érdekében (Magyarország Kormánya és az Országos Roma Önkormányzat közötti keret-megállapodás alapján) 2015-ig elérendő célként támogatják: 100 000 roma bevonását a foglalkoztatásba, a szak és felnőttképzés területén mintegy 50 000, legfeljebb szakiskolai végzettségű, roma felnőtt szakképzését és 80 000 felnőtt roma alapfokú készségfejlesztési programokban való részvételét (írás, olvasás, számolás, informatika).

Demográfiai előrejelzések szerint – nyilvánvalóan a társadalmpolitikai beavatkozások eredményességétől függően – **a roma népesség iskolai végzettségét illetően lassú javulás várható**. A kormány és az Országos Roma Önkormányzat közötti keret-megállapodás alapján 2015-ig 20 000 roma fiatal szerezhet piacképes szakmát, továbbá támogatják 10 000 roma fiatal érettségizését, és segítik 5 000 tehetséges roma személy felkészülését a felsőfokú oktatásban való részvételhez.

A Kormány és az ORÖ támogatja 150 000 roma lakossági szűrővizsgálatokon való részvételét, valamint az egészséges életvitelhez szükséges folyamatos tanácsadásban részesítését, melynek eredményeként **javul a hátrányos helyzetű/roma népesség egészségi állapota; a csecsemőhalandóságban, a korai szülések és a koraszülések számában és a fiatalkori terhességek arányának csökkenésében pozitív változások indulnak el**.

A tízéves időszak végére a társadalmi jellemzőket tekintve **jelentősen csökkennek a területi különbségek**. A társadalmi és területi szegregációs jelenségekben, folyamatokban a hátrányos helyzetű térségek társadalmi viszonyainak alapvető változása következik be.

6. Eszközök

A stratégia célkitűzéseinek megvalósulását az alábbi – az uniós keretrendszer ajánlásaival összhangban kialakított – beavatkozási területekre összpontosított eszközök biztosítják.

I. Gyermek jól-lét

1. Mind anyagi juttatásokkal, mind a gyerekes családoknak nyújtott szolgáltatások bővítésével ösztönözni kell a felelős gyermekvállalást, és **hatékony intézkedésekkel kell megakadályozni, hogy az szegénységi kockázati tényező legyen.**
2. A koragyerekkornak (0-3 éves életkor) meghatározó jelentősége van a későbbi életút szempontjából, ezért **javítani kell a hátrányos helyzetű gyerekek hozzáférését a jó minőségű koragyerekkori szolgáltatásokhoz, és erősíteni kell az ágazatközi (egészségügyi, oktatási, gyermekjóléti, gyermekvédelmi) együttműködést.**
3. A veszélyeztetettség kialakulásának megelőzésében, megszüntetésében szerepet játszó **gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatások kapacitásait fejleszteni kell.**
4. Az **ingyenes közétkeztetést ki kell terjeszteni a rászoruló középiskolásokra is, és bővíteni kell a nyári ingyenes, kedvezményes étkezésben részesülők körét.**

II. Oktatás, képzés

II.1. Óvoda

5. **Területileg célzott férőhelyfejlesztésekkel, és a szülők ösztönzésével, bevonásával el kell érni, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű, kiemelten a roma gyerekek 3 éves korukban kezdjenek óvodába járni.**
6. Segíteni kell a szülőket abban, hogy az **anyagiak hiánya** (megfelelő ruházat, útiköltség stb.) **ne legyen akadálya az óvodába járásnak.**
7. Az **óvodapedagógusok alap- illetve továbbképzésének** tartalmaznia kell a hátrányos helyzetű, szocializációs hiányokkal küzdő gyermekekkel való foglalkozásra, valamint a szülők bevonására való felkészítést.

II.2. Befogadó iskolai környezet biztosítása, az iskolai lemorzsolódás csökkentése

8. A lemorzsolódás ellen ható **komplex pedagógiai programokat** támogatni kell.
9. A **tanulási időn túli támogató szolgáltatásokat, programokat** (egész napos iskola, iskolaotthon, tanoda) el kell terjeszteni.
10. A **pedagógusok életpálya modelljének** kidolgozásával **ösztönözni** kell a legjobb pedagógusokat a **hátrányos helyzetű térségek iskoláiban történő tanításra.**
11. Területileg célzott infrastruktúrafejlesztéssel **csökkenteni kell a hátrányos helyzetű térségek iskoláinak lemaradását.**
12. **Erősíteni kell a szülők és az iskola közötti párbeszédet.**

II.3. Hátrányos helyzetű, köztük roma fiatalok segítése abban, hogy részük lehessen a közép- és felsőfokú oktatásban

13. A **hátrányos helyzetű, köztük roma gyerekek arányát** növelni kell a **piacképes szakmát adó képzésben, továbbá az érettségit adó képzésekben és a felsőoktatásban.** Ennek érdekében támogatni kell az **iskolai fordulópontokat segítő, könnyítő programokat.**
14. A hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének komplex és koncentrált segítése érdekében össze kell hangolni a hátrányos helyzetű tanulók felzárkózását szolgáló **integrációs**

pedagógiai rendszert, az ösztöndíj rendszert és a TÁMOP-ból (Társadalmi Megújulás Operatív Program) támogatott ilyen irányú iskolai fejlesztéseket.

II.4. Közművelődés, kulturális és sport szolgáltatások fejlesztése

15. A közművelődési intézményeket hatékony **elérési pontokként** kell megerősíteni; együtt kell működniük az **oktatási intézményekkel** a hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok képességkibontakoztatása, kompetenciafejlesztése érdekében.
16. A hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok személyiségfejlődését, kreatív képességeinek kibontakoztatását a kulturális és sport intézményrendszerrel is segíteni kell, **formális és informális képzési programokkal, tanórán kívüli szabadidős programokkal**, s e tevékenységbe be kell vonni a cigány kisebbségi önkormányzatokat, civil szervezeteket is.
17. Sok hátrányos helyzetű – köztük roma – gyerek számára a család nem tud támogatást adni a pályaválasztásban, ezért segíteni kell őket a **tudatos pályaválasztásban**.

III. Foglalkoztatás

III.1. Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében, elsősorban a nyílt munkaerőpiacon a magas élőlétszámú ágazatokban, atipikus foglalkoztatási formák alkalmazásával

18. Az EU2020-as foglalkoztatási cél teljesítése szempontjából **különösen fontos a leghátrányosabb helyzetű – alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő – rétegek munkaerőpiacra segítése**. Ez a törekvés kiemelten érvényes a roma lakosságra, különös tekintettel a **hátrányos helyzetű kistérségekre**.
19. Szükség van e törekvést segítő **vállalkozásfejlesztési, beruházást támogató programokra**, többféle pénzügyi eszköz kombinált felhasználásával (mikrohittel). E támogatások egy részének feltétele az **alacsony iskolai végzettségű emberek, kiemelten a roma népesség foglalkoztatása és képzése**.
20. A vidéki **zöld gazdaság** típusú gazdaságfejlesztő programokon belül szintén szempont a hátrányos helyzetű munkavállalók, köztük romák foglalkoztatása. A **közbeszerzések során** is preferálni kell a **hátrányos helyzetűeket, köztük romákat foglalkoztató vállalkozásokat**.
21. A **rugalmas foglalkoztatási formák** elterjesztésén és a **legális foglalkoztatás ösztönzésén** keresztül növelni kell a bejelentett állások számát, és **csökkenteni a hátrányos helyzetű munkavállalók kiszolgáltatottságát**.

III.2. A hátrányos helyzetű emberek beléptetése a munkaerőpiacra

22. A **munka világából tartósan kiszorultaknak az elsődleges munkaerőpiacon alig van lehetőségük**. Egyrészt, mert olyan területen élnek, ahol gyenge az elsődleges munkaerőpiac, másrészt, mert alkalmazásukhoz az elhelyezkedés ösztönzése mellett szociális munkára, mentorálásra, egyfajta „inkubációra” is szükség van. Ezt biztosíthatja az **átmeneti foglalkoztatásnak** a nyílt munkaerőpiacra átvezető, egyfajta „zsilipként” működő rendszere a **szociális gazdaság** keretei között. Emellett az állam maga is tenni kíván azért, hogy segély helyett minél több ember számára már rövidtávon is munkát tudjon felkínálni **közfoglalkoztatás** formájában. Ilyen módon a foglalkoztatási célú támogatásoknak egy **három pillérre** épülő rendszere jön létre. Az első és legfontosabb pillér a **nyílt munkaerőpiaci elhelyezkedés** ösztönzése és támogatása, többek között célzott bér- és járulékutámogatásokkal, kiemelt figyelmet fordítva a mikro-, kis és középvállalatokra. A második pillért a **szociális gazdaság** jelenti, ami a helyi lehetőségekre építve szervezi meg a

munkanélküliek foglalkoztatását, részben állami támogatásból, részben pedig saját bevételekből. Az átmeneti foglalkoztatási forma célja hosszabb távon az, hogy átvezessen a nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatásba. A harmadik pillér a **közfoglalkoztatás**, amely szorosan összefügg a szociális ellátások rendszerének munkára ösztönző átalakításával, és amelynek keretében az állam maga szervezi meg azoknak az átmeneti foglalkoztatását, akiknek az első két pillér jelenleg nem kínál munkalehetőséget.

23. A nyílt munkaerőpiacra való belépés elősegítésének legfontosabb elemei az **aktív munkaerőpiaci eszközök**, amelyek azokat a szolgáltatásokat, ösztönzőket és támogatásokat jelentik, amelyeket az állam a munkanélküli személyek számára nyújt álláskeresésük, újbóli elhelyezkedésük segítése és ösztönzése, foglalkoztathatóságuk javítása és a pénzbeli ellátások igénybevételi idejének csökkentése érdekében. Fontos szerepet játszanak az aktivitás, a munkaerőpiachoz való kötődés megőrzésében, a munkaerőpiacon belüli átmenetek, státusváltások kezelésében. Az aktív munkaerőpiaci intézkedések emellett a versenyképesség javításának fontos eszközei: hozzájárulnak a munkaerő munkavégző képességének megőrzéséhez, fejlesztéséhez, segítik a vállalkozások munkaerőigényének kielégítését, a bérköltséghez nyújtott célzott támogatásokkal lehetővé teszik az újonnan felvett munkavállalók foglalkoztatási költségeinek mérséklését.
24. Azokon a területeken, ahol a foglalkoztatás egyéb lehetőségei szűkösek, **meg kell erősíteni a szociális földprogramokat, a szociális gazdaság rendszereit, a helyi gazdaság keretei között működőképes szociális szövetkezeteket**. A vidékfejlesztésben eddig is meglévő társadalmi felzárkózást szolgáló elemek megerősítésére, szorosabb koordinációjára van szükség.
25. Erősíteni kell a **helyi piac** védelmét, és a **helyi termelést** a korábban létező szubvenciók helyreállításával és új szubvenciók bevezetésével. Ezen szubvenciók meghatározott részét a **hátrányos helyzetű közösségek**, települések helyi termelésében, a szaktudást nem igénylő tevékenységek ösztönzését szolgáló komplex programokra kell fordítani.
26. A **szociális gazdaság egy speciális szegmensét jelenthetik az otthon közeli szociális szolgáltatások**. Ösztönözni kell a helyi igényekhez rugalmasan igazodó lehetőségek kibővítésében a magán- és az önkormányzati források bevonását. Ez egyúttal jelentős mértékben hozzájárulhat a ma részben a szürkegazdaság részeként ellátott szolgáltatások, és az ehhez kapcsolódó foglalkoztatás „kifehérítéséhez” is.
27. Növelni kell a **megváltozott munkaképességű** személyek munkaerőpiaci részvételét foglalkoztatási rehabilitációjuk révén.
28. Célzott kiegyenlítő programokkal kell segíteni a **roma nők** csoportját, mivel foglalkoztatottságuk rendkívül alacsony, és foglalkoztathatóságukat specifikus tényezők határolják be.
29. A **közfoglalkoztatás rendszerét a másik két pillért kiegészítve, komplementer módon kell működtetni** annak érdekében, hogy az ne jelentsen zsákutcát a közfoglalkoztatottak számára. A leghátrányosabb helyzetű csoportok közfoglalkoztatása során fontos cél, hogy értelmes, a munka világába történő visszailleszkedést elősegítő tevékenységet végezzenek, és ez ne akadályozza az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést, valamint az ehhez szükséges képzési és szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutást. A programhoz illeszkedő képzéssel javítani kell a hátrányos helyzetű közfoglalkoztatottak munkaerőpiaci pozícióit, segíteni őket az **általános iskola befejezését** követően a piacképes szakma megszerzésében.
30. A társadalmi felzárkózás szempontjából igen fontos, hogy a leghátrányosabb helyzetűeket bevonjuk a közfoglalkoztatásba. Ezt a célt egy **közfoglalkoztatási nyilvántartás** segíti, amely tartalmazza az érintett réteg **hátrányos helyzetére vonatkozó adatait**. Ezek ismeretében nyílik lehetőség arra, hogy a közfoglalkoztatás a munkaerőpiacra történő belépés első lépcsője legyen.

III.2. A munkaerőpiaci szempontból halmozottan hátrányos helyzetűek alkalmazkodóképességének növelése a foglalkoztatás rugalmasságával

31. Új alapokra helyezzük a Munka Törvénykönyvét, korszerű munkajogi szabályozást alakítunk ki, amely nagyobb teret nyit az **atipikus és rugalmas foglalkoztatási formák** elterjesztésének. Ez hozzájárul a munka és a család összeegyeztethetőségének javulásához, ami komoly szerepet játszhat abban, hogy a gyermekvállalás ne jelentsen nagyobb szegénységet, és hogy a hátrányos helyzetűek bejussanak a munkaerőpiacra.
32. Támogatni kell a gyermekek napközbeni ellátását célzó, a foglalkoztatók részvételével kialakított innovatív megoldások, **családbarát szolgáltatások** kialakítását, a rugalmas munkaszervezési formák bevezetését, valamint ezek működéshez szükséges feltételek megteremtését, a rugalmas, a munkavállaló aktuális élethelyzetét figyelembe vevő humán erőforrás-gazdálkodás kialakítását.

III.4. Hogyan legyen vonzó a foglalkoztatás, miért legyen érdemes dolgozni

A segélyezési és az álláskeresési ellátórendszer újragondolásával, biztosítási jellegű vonásainak megőrzésével, a jelenlegi segélyezési rendszer diszfunkcionális elemeinek átalakításával, új, rászorultság alapú, az aktivitást támogató segélyezési rendszer bevezetésével javítani kell az ellátások munkára ösztönző hatását. A szociális ellátások rendszerét és a foglalkoztatáspolitikai eszközöket élesen szét kell választani mind szervezetében, mind pedig finanszírozását illetően. Az aktív korú személyeknek nyújtott pénzbeli ellátások rendszerét oly módon kell átalakítani, hogy ösztönözzön a munkavállalásra.

III.6. A szak- és felnőttképzési rendszer fejlesztése

33. Vissza kell állítani a szakképzés által megszerezhető tudás presztízsét: az iskolarendszerű szakképzés struktúráját, finanszírozási rendszerét, szabályozását úgy kell alakítani, hogy az a jelenleginél sokkal hatékonyabban szolgálja a gazdaság és a társadalom igényeit. Ehhez egy átfogó, a **szakképzés minden elemére kiterjedő újraformálásra van szükség**, figyelembe véve a közoktatás és felsőoktatás folyamatban lévő átalakítását. A szakképzésnek elő kell segítenie a társadalmi felzárkózást, a hátrányos helyzetű fiatalok képzésével lehetővé tenni, hogy szakképzett munkavállalóként lépjenek a munkaerőpiacra
34. A **hiányszakmákra** való képzésnél figyelemmel kell lenni a hátrányos helyzetű emberek, romák bevonására (lásd pl. az egészségügyben nővérhiányt), és különösen fontos, hogy a **célzott képzések megfeleljenek a munkaerőpiaci igényeknek**. Az igények jelzésére megyei szintű, folyamatosan frissülő adatbázisok használandók. A hiányszakmák megállapításakor a **roma nők számára is megszerezhető szakmák** kijelölése különösen fontos.
35. A felnőttképzés szabályozásának új rendszerére van szükség, amely jobban igazodik a munkaerőpiac strukturális és tartalmi elvárásaihoz, képes növelni a támogatott képzések munkaerőpiaci eredményességét, a felnőttképzésben szakképzettséget szerzett résztvevők elhelyezkedési arányát, és igazságosabbá teszi a felnőttképzéshez való hozzáférés rendszerét, hogy az tanuljon elsősorban és állami támogatással, akinek erre a munkaerőpiaci érvényesülés szempontjából szüksége van.
36. A **foglalkoztatásba ágyazott képzés** és más eszközök igénybevételével növelhető a közszférában dolgozó romák száma. A piaci szereplők ösztönző rendszerek kiépítésével vonhatók be a foglalkoztatással egybekötött képzésekbe. Az **esti iskolák** újraindításával, a **nem hagyományos képzési formák** (pl. távoktatás, e-learning) hátrányos helyzetű csoportokra történő kiterjesztésével növelhető a munkaerőpiaci aktivitás.

IV. Egészségügy

IV.1. Egészségfejlesztés, egészségvédelem

37. Programokat kell indítani a **népegészségügyi szűréseken való részvétel ösztönzésére**, mobil szűrőállomások igénybevételére. Szükség van **életminőség-javítással, egészségfejlesztéssel** kapcsolatos kampányokra, különös tekintettel a gyermekekre, a szegregált lakókörnyezetben és a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élőkre, köztük a roma népességre. Kiemelt célcsoport a **roma nők** köre: őket elsősorban a tudatos családtervezésre, a korai terhesség megelőzésére, illetve az egészséges terhességre kell felkészíteni, pl. föl hívni figyelmüket a dohányzás mellőzésének fontosságára. A programba be kell vonni az érintettek vezetőit, a roma kisebbségi önkormányzatokat és a civil szervezeteket, a tréningekbe pedig az egészségügyi szakembereket.

IV.2. Hozzáférés az egészségügyi szolgáltatásokhoz, az egyenlőtlenségek csökkentése

38. Ösztönözni szükséges a **helyi, területi és szolgáltatói együttműködés** elmélyítését a **praxisközösségek, kistérségi alapellátási központok kialakításával**, a védőnői hálózat megerősítésével, valamint az otthoni szakápolást, hospice ellátást és szociális gondozást végző önkormányzati, civil és egyházi szervezetek munkájának szorosabb integrációja révén, kiemelt figyelemmel a leghátrányosabb helyzetű kistérségekre.

39. A **szegregátumokban élők** (nagy számban romák) specifikus problémáit **komplexen kell megközelíteni**. Ez magában foglalja a célzott megelőző programokat, az egyéni felelősség tudatosítását, az egészséges lakhatáshoz és környezethez való hozzáférést, illetve annak megőrzését, a foglalkoztatás javítását, valamint a szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Folytatni kell a kistérségi **települési egészségtervek** elkészítését és azok megvalósítását, különös tekintettel a leghátrányosabb helyzetű kistérségekre, a halmozottan hátrányos helyzetű településekre.

40. A romák specifikus egészségi jellemzői indokolja a **roma egészségpolitika** kialakítását, a célcsoport-orientált, bizonyítékokon alapuló tervezés, végrehajtás, értékelés és nyomon követés kidolgozását. Fontos a szakképzett **romák bevonása** a közösségüket érintő egészségügyi programok tervezésébe és megvalósításába. A **roma szakemberek – védőnő, ápoló, orvos, szociális munkás stb. – foglalkoztatásának** ösztönzése jelentősen elősegítheti az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, s ezáltal a diszkrimináció csökkentését. Országos programot kell indítani a **rászoruló családoknak, illetve gyermekeiknek, hogy az alapvető betegségmegelőzési eszközökhöz** (pl. védőoltások, vitaminkészítmények stb.) hozzáférjenek. Ez mind a család, mind az egészségügyi költségvetés szempontjából rövidtávon megtérülő befektetés lehet. A hátrányos helyzetű családok körében tapasztalható, hogy a nők művi terhesség-megszakításának száma az átlagosnál gyakoribb. Ennek megelőzése érdekében kidolgozandó a különböző fogamzásgátló eszközök **egyenre szabott, rászorultsági alapú – ingyenes vagy kedvezményes – hozzájutásának** módja, amely minden esetben a családtervezéssel és fogamzásgátlással kapcsolatos ismeretbővítéssel együtt valósulna meg.

IV.3. A csecsemő-, gyermek- és ifjúság-egészségügy fejlesztése

41. Szükség van a gyermek-egészségügyi alapellátások nagyarányú fejlesztésére, különös tekintettel a hátrányos helyzetű régiókra. Ma kritikusan alacsony a **gyermekorvosok száma**. Ez az állapot a leghátrányosabb helyzetű kistérségeket fokozottabban sújtja. A **védőnői hálózat megerősítése** különösen fontos. A hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő családok, gyerekek egészségi állapotának minőségében kulcsszerepe van a védőnőnek. Különösen nagy teher hárul a védőnőkre a hátrányos helyzetű kistérségekben, ahol több

esetben nagy lakosság számú szegregátumban dolgoznak. A védőnői életpálya-modell kidolgozása során figyelemmel kell lenni a nehéz terepen dolgozó védőnők ösztönzésére, anyagi és társadalmi elismerésére. A gyermek-egészségügyi ellátás hatékonyságához elengedhetetlen a hiányzó védőnői állások sürgős betöltése.

42. Szükség van egységes, **korszerű ismeretek és módszerek kidolgozására és átadására** a gyermek-egészségügyi alapellátás szakemberei (védőnő, házi-, gyermekorvos) számára, munkájuk hatékonyságának növelése érdekében. Az ismeretátadás a szülők számára különösen fontos gyermekük fejlődésével, gondozásával, nevelésével kapcsolatban. A kisgyermek egészségének megóvása révén **elsődlegesen az egészségügyi alapellátás van kapcsolatban a családokkal**, így az alapellátásban dolgozóknak hatalmas lehetősége és felelőssége van a **koragyermekkorai fejlődés megalapozásában**. Kiemelt jelentősége van a korai felismerésnek, szűréseknek és fejlesztéseknek.
43. **A gyermek- és serdülőkorai mentális problémák kezelésére célzott, az egész ország területét lefedő szolgáltatásokat** kell kialakítani. Továbbá a **gyermek- és ifjúságpszichiátria** fejlesztése terén tapasztalható komoly ellátási hiányok enyhítése érdekében **gyermekpszichiátriai központokat** kell létrehozni, ki kell építeni az **iskolai pszichológusi hálózatot**, valamint meg kell szervezni a **gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek mentális ellátását**.

V. Lakhatás

V.1. Lakásfenntartás támogatása, adósságkezelés

44. A lakásfenntartás segítésénél a **természetbeni támogatást kell előtérbe helyezni**. Az önkormányzatoknak módszertani segítségre van szükségük, a szolgáltatókkal is fel kell ismertetni a saját érdekeltségüket. Nem elég a támogatások rendszerének működtetése, sikerek csak a **személyes szolgáltatások megerősítése** révén érhetők el. A célzott programok sikere a **regionális és települési hatóságok bevonása** nélkül elképzelhetetlen. Az adósságkezelés fontos eleme az **előrefizető mérőkészülékek** elterjedése. Az adósságkezelés továbbfejlesztése mellett **felvilágosító tájékoztatással, propagandával kell megelőzni a lakosság további eladósodását**. Az adósságkezelő szolgáltatásokat a **vidéki kistelepülésen élők számára is elérhetővé kell tenni**.

V.2. Telepprogramok, szociális városrehabilitáció

45. Az elsősorban a **romákat érintő komplex telepprogramok** folytatására szükség van. Ahol lehet, a telepek felszámolását, ahol nem, ott **az elemi lakhatási és higiénés feltételek biztosítását, és a továbblépés, a lehetséges kitérési pontok megtalálását kell célul kitűzni**. A szegregációs tényezők hatását ez utóbbi esetben is kezelni, csökkenteni kell. Javítani kell a **közszolgáltatásokhoz való hozzáférést** és az integrálódás lehetőségét, de a telepprogram csak akkor lehet hatékony integrációs eszköz, ha egy hosszú távú **komplex program** része, tartós szociális és foglalkoztatási elemekkel ötvözve. Ezeket integrálni kell az önkormányzatok település- és egyéb fejlesztési terveibe.
46. Új lehetőséget teremtett az **uniós pénzügyi alapok szabályozásának változása**, mely szerint a **marginalizált csoportok számára támogathatóvá válik a lakhatás biztosítása**. Ennek jegyében a korábbi programok megerősítésére, újragondolására, hatékonyabb végrehajtására van szükség. A **fenntartható lakhatáshoz való hozzáférés sok esetben csak szociális lakhatás biztosítása útján teljesülhet**. Ennek révén viszont nem csak a foglalkoztatási mobilitásuk javulhat, de az életminőség javulásával párhuzamosan javul az egészségi állapotuk, megtörhető a szegénység átörökítésének ciklusa, mivel az ehhez szükséges

alapfeltételek teljesülnek. A **szociális bérlakásállományt** nem csak **felújítással, építéssel**, hanem – például a lakáshitel-eladósodottság kezelését célzó intézkedéscsomag részeként – **felvásárlással** is érdemes növelni. **Önkormányzati tartós ingatlanbérléssel** további meglévő lakások bevonása válhat lehetővé, a szociális lakhatás támogatási programjába bevonhatóak az **egyházi és civil tulajdonban lévő lakáscélú ingatlanok fejlesztései**. **Hatékonyabbá kell tenni az önkormányzati bérlakás-gazdálkodást** a szociális lakhatás bővítése érdekében, a megüresedett bérlakások kiutalását meg kell gyorsítani, és a marginalizálódott csoportok, köztük romák komplex felzárkózási és deszegregációs programjainak rendszerébe kell illeszteni. A telepprogramokhoz hasonlóan a **komplex szociális városrehabilitációs fejlesztések** – a lakókörnyezet fizikai regenerációján és az esetleges funkcióbővítésen túl – a hátrányos helyzetű lakosság integrációját is elősegítik. Azon családok/személyek elhelyezése érdekében, akik devizaalapú jelzáloghitel-szerződésből, valamint forint alapú **jelzáloghitel-szerződésből fakadó tartozás miatt elveszítik lakóingatlanukat**, megfontolandó a szociális lakhatás központi programmal történő elősegítése. A közeljövőben tömegesen és tartósan jelentkező – és az önkormányzati bérlakásrendszert súlyosan érintő – igényekre egy központi szociális családiház-építési program adhat választ. Ebben célszerűen és lehetőség szerint állami tulajdonú területek igénybevételel történne családi házak építése, egy vagy több területen. A méltatlan körülmények felszámolásában fontos az érintettek személyes lehetőségeinek tudatosítása, kétkezi munkájuk hasznosítása. E programokat a helyi adottságoknak megfelelően, célszerűen össze lehet kapcsolni a fenntartható életmódot és fogyasztást szolgáló helyi gazdaságot erősítő kezdeményezésekkel.

47. A stratégia a területi szemléletet átfogó elvként érvényesíti, nemcsak a településen belül, hanem a térségi szegregáció felszámolásában is. A közszolgáltatások tervezésében meg kell határozni, hogy melyek azok a térségek, ahol **az alapvető közszolgáltatások kiépítettségi szintje rendkívül alacsony**, és hogy melyek a térségben élők számára nélkülözhetetlen közszolgáltatások. A leghátrányosabb helyzetű térségekben élők számára az alapvető közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása elengedhetetlen a problémakör kezeléséhez.

VI. Bevonás, szemléletformálás, a diszkriminációs jelenségek elleni küzdelem

VI.1. Civil szervezetek, érintettek bevonása

48. **A romák és a hátrányos helyzetűek aktív részvételének, helyzetbe hozásának (empowerment) és elköteleződésének elősegítése** olyan alapvető cél, melynek mind a **döntéshozás, mind a végrehajtás, mind az ellenőrzés során**, továbbá nemzeti, regionális és helyi, valamint uniós szinteken is teljesülnie kell. A folyamat részeként kiemelt feladat a **roma civil társadalom szerepének erősítése, a romák civil és politikai szerepvállalásának ösztönzése** a civil szervezetek kapacitásfejlesztésével és a közigazgatási kapacitások nemzeti, regionális és helyi szintű megerősítésével. Be kell vonni a romákat a közélet minden területére, megerősíteni képviselőiket a különböző intézményekben, valamint a helyi, nemzeti és uniós szintű választott testületekben. Mindez alátámasztja a roma fiatalok sikerességét elősegítő **felsőoktatási – és nemzetközi – szakmai tapasztalatot nyújtó programok hosszú távú szükségességét**.
49. **A partnerség és az együttműködés előmozdítása**, valamint a sikeresnek bizonyuló **gyakorlatok programszintű elterjesztése**, a tapasztalatok cseréjének elősegítése, a **bizonyítékon alapuló szakpolitikák**, illetve a sikert hozó módszerek közös tanulmányozása viszonylag kevés ráfordítással megsokszorozhatja az egyes szereplők eredményességét. Ki kell alakítani e gyakorlatok elterjesztésének mechanizmusát. Ebbe **be kell vonni olyan szervezeteket, amelyek a célcsoport elérésében segíteni tudnak**, ezáltal az **értékes információ valóban eljuthatnak az érintettekhez**.

VI.2. Kétirányú szemléletformálás

50. A szemléletformálásnak, figyelemfelkeltésnek fontos direkt eszközei lehetnek a **közvéleményt célzó kampányok** és a szociális, egészségügyi, közigazgatási, igazságszolgáltatási valamint rendfenntartási területen dolgozók számára szervezett, a **megkülönböztetéstől mentes gyakorlatokat elsajátíttató képzések**. A **média külön figyelmet igényel: a megfelelő és a témában elfogadható tartalmak gyakoribb megjelenésére** van szükség, melyhez elengedhetetlen olyan szakemberek jelenléte, akik képesek, alkalmasak és motiváltak is ezek elkészítésében. Többek között ezért szükséges, hogy hátrányos szociális környezetből származó, főleg **roma fiatalok is részt vegyenek a műsorkészítési/újságírási folyamatokban**. Hasznos lehetne továbbá egy, a **hátrányos helyzetű embereket, különösen a romákat érintő kérdések médiareprezentációjáról szóló etikai kódex** kidolgozása és alkalmazása. Fontos ezen túl a roma közösség és a média közötti formális és informális kapcsolatok kiépítése, valamint a romákkal kapcsolatos témák árnyalt kezelésére irányuló tréningek szervezése a médiában dolgozók részére.

51. Elengedhetetlen a **roma és nem roma közösségek** illetve bizonyos **intézmények /szervek** (pl.: helyi hatóságok, bírósági szervek, a rendőrség) és a roma közösség közötti **állandó társadalmi párbeszéd** kezdeményezése és fenntartása, melynek segítségével egy egymás elismerésén, tiszteletben tartásán, a problémák megoldására való törekvéseken alapuló viszonyrendszer alakulhat ki. Ezzel párhuzamosan szükség van a **romák aktív állampolgári szerepvállalásának** erősítésére is. A kommunikáció és az azt követő változások elsősorban helyi szintekről indulhatnak el, és először itt hozhatnak eredményt. Törekedni kell tehát a roma és nem roma közösségek közötti kapcsolatok számának és minőségének növelésére.

7. A társadalmi felzárkózáspolitikai szervezeti és intézményi háttere

Egyenlő bánásmód

„Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról” szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.) megnevezi a diszkriminációt elszenvedő, hátrányos csoportokat, kidolgozza a szankcionálás mechanizmusát, egyértelműen rögzíti, hogy az esélyegyenlőség biztosítása elsősorban az állam feladata. Az Ebktv. 13. paragrafusa (1) bekezdése rögzíti, hogy „Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését közigazgatási szerv (a továbbiakban: hatóság) ellenőrzi.” Az Egyenlő Bánásmód Hatóságot 2004 decemberében a 362/2004 (XII. 26.) Kormányhatározat alapján hozták létre. Az EBH az egyetlen olyan hivatalos szerv a bíróságokon kívül, amely eljárhat diszkriminációs ügyekben. A diszkriminációt elkövető természetes, illetve jogi személyeket a következő szankciókkal sújthatja: elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését; megtilthatja a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását; elrendelheti a jogsértést megállapító jogerős határozatának nyilvános közzétételét; bírságot szabhat ki; külön törvényben meghatározott jogkövetkezményt alkalmazhat.

A Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság

A Kormány a cigányság és a mélyszegénységben élők életkörülményeinek, társadalmi helyzetének javítása, valamint társadalmi integrációjuk elősegítésének kormányzati szintű összehangolása érdekében létrehozta a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottságot.

A Bizottság célja a leszakadó társadalmi csoportok hatékony felzárkózását segítő kormányzati cselekvések összehangolása annak érdekében, hogy a tárcák intézkedései egymást erősítve segítsék a társadalmi felzárkózást, és az e célra fordított állami források lehető leghatékonyabb felhasználását. A közigazgatás megújításának céljaival összhangban, a Bizottság létrejötte garancia arra, hogy a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés a hátrányos helyzetű leszakadó térségekben,

méltatlan lakhatási körülmények között élő alacsony képzettségűek szociális helyzetének javítása, képzése és munkához juttatása a kormányzat kiemelt kérdései között kapjon helyet.

A kisebbségi önkormányzatok

A nemzeti és etnikai kisebbségek alkotmányos joga, hogy létrehozzák helyi és országos önkormányzataikat. A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény 2005. évi átfogó módosítása teremtette meg annak feltételeit is, hogy a kisebbségi önkormányzatok egyértelmű közjogi keretek között láthassák el feladataikat. A hatályos szabályozás szerint hazánkban települési, területi és országos kisebbségi önkormányzatok működnek.

Egy kutatás tanúsága szerint¹¹ a roma lakosok elsődleges információs pontját a roma önkormányzatok jelentik. Ez indokoltá teszi a helyi önkormányzatok olyan irányú megkülönböztetését, fejlesztését, amely információszolgáltatói és projekt-résztevő toborzó szerepük ellátását segítik.

A cigány kisebbségi önkormányzatok sajátos problémái feladataik kiterjedtségéből, súlyából, a cigányság társadalmi helyzetéből fakadnak. Az önkormányzatok túlterheltek, nagyobbak az elvárások, mint a többi hazai kisebbség esetében. A cigány kisebbségi önkormányzatokat az identitás megtartása mellett a jóval költségesebb és bonyolultabb foglalkoztatási és szociális kérdések megoldása is terheli.

Türr István Képző és Kutató Intézet – regionális képzőközpontok

A társadalmi felzárkózáspolitikai területi szempontú megközelítése nem nélkülözheti egy olyan **hatékony intézményhálózat** kialakítását, mely **az ország teljes területén** a célcsoport számára kialakított **egységes program alapján** meghatározó szerepet játszik a leszakadt térségek, területi zárványok hátrányainak leküzdésében, az érintett területeken élők életkörülményeinek javításában.

A területi felzárkózási koordináció központja a Türr István Képző és Kutató Intézet. Az Intézet képzési, területi felzárkózási koordinációs feladatokat ellátó, társadalmi felzárkózáspolitikai eszközeit alkalmazó, a közfoglalkozással összefüggő feladatait kiemelt szempontként ellátó, önállóan működő és gazdálkodó, országos hatáskörű központi költségvetési szerv. Az Intézet területi igazgatóságai nyolc telephelyen működnek. Az intézmények **kapcsolatot tartanak működési területük önkormányzataival, civil szervezeteivel, az egyházakkal, szociális, közoktatási, szakképzési és felsőoktatási intézményekkel, a területileg illetékes kormányhivatalokkal, a munkaadók és munkavállalók szervezeteivel, továbbá a területileg illetékes kamarákkal**, felmérik és koordinálják működési területükön a társadalmi felzárkózással kapcsolatos tevékenységeket. Kezdeményező, koordinációs és képzési feladatokat látnak el a közfoglalkoztatás tekintetében.

Megyei Kormányhivatalok Munkaügyi Központjai

A munkaügyi központok, mint a foglalkoztatáspolitikai területi szakigazgatási szervei kiemelt szerepet játszanak a roma és halmozottan hátrányos helyzetű emberek munkaerőpiaci integrációjában. A munkaügyi központok kirendeltségeinek területi lefedettsége teljesnek mondható, hiszen valamennyi kistérségben elérhetők e központok szolgáltatásai.

A munkaerőpiacon hátrányos helyzetű emberek munkaerőpiaci integrációja céljából indított foglalkoztatási programok legfőbb intézményi bázisai a munkaügyi központok. Ezek különféle uniós és hazai finanszírozású programokba vonják be a náluk regisztrált hátrányos helyzetű álláskeresőket (hátrányos helyzetű célcsoportok az alacsony képzettségűek, a pályakezdők, a gyes-ről, gyed-ről visszatérők, a tartós munkanélküliek, az 50 év feletti munkavállalók, valamint a roma emberek). A

---

¹¹ Roma lakosság egészségügyi állapot kutatás, Eduinvest 2009.

programokba bevont álláskeresőket személyre szabott szolgáltatásokkal, képzéssel, tanácsadással segítik, hogy beléphessenek a munkaerőpiacra, valamint bértámogatást kapnak elhelyezkedésük érdekében.

A Roma Koordinációs Tanács

A Kormány a cigányság felzárkózását szolgáló intézkedések kialakítása, végrehajtása és eredményeivel kapcsolatos véleménynyilvánítás érdekében létrehozta a Roma Koordinációs Tanácsot. A 27 tagú szervezetben a cigányság képviselői (pl. Országos Roma Önkormányzat képviselőjében 2 fő, egyikük mint a Tanács társelnöke) mellett helyet kapnak a civil szereplők, az egyházak, a kisebbségi jogok országgyűlési biztosa és a kormányzat képviselői is.

A Tanács a felzárkózást szolgáló tanácsadó, konzultációs testület. Feladatai közé tartozik, hogy felhívja a figyelmet mindazokra a problémákra, amelyek nehezítik a cigányság felzárkózását segítő intézkedések megvalósulását; véleményt nyilvánít intézkedési javaslatokról, valamint a hazai és nemzetközi jelentésekről, tájékoztatókról és beszámolókról; javaslatokat fogalmaz meg, részt vesz feladatok értékelésében; közreműködik a felzárkózást elősegítő szakmai hálózatok kialakításában, fejlesztésében.

Wekerle Sándor Alapkezelő

2010. november 27-én lépett hatályba az egyes költségvetési szervek központi hivatali jogállásáról szóló 259/2010. (XI. 16.) Kormányrendelet. Ennek értelmében a korábban az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz tartozó Oktatási és Kulturális Minisztérium Támogatáskezelő Igazgatósága **Wekerle Sándor Alapkezelő** néven folytatja működését. Az Alapkezelő a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium irányítása alá tartozó központi hivatal, önállóan működő költségvetési szerv.

A Wekerle Sándor Alapkezelő legfontosabb feladata egy **hatékony pályázati rendszer működtetése**, amely a nemzeti együttműködés elveinek megfelelően biztosítja a hazai költségvetési források értékelvű, átlátható, gyors és hatékony felhasználását, és a lehető legjobb projektek megvalósulását.

Az Alapkezelő készíti elő és bonyolítja le a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz rendelt, hazai költségvetési forrásból megvalósuló egyházi, nemzetiségi, kisebbségi, civil és társadalmi felzárkózással kapcsolatos pályázatokat. Emellett hatáskörébe tartoznak egyes közoktatási és felsőoktatási projektek, továbbá a Nemzeti Civil Alapprogram kezelése, valamint a Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítványtól átvett feladatok ellátása is. Ugyancsak az intézmény látja el a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszerrel és az Útravaló Ösztöndíjprogrammal kapcsolatos feladatokat, a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram kezelését.

Egyházak, civil szervezetek, piaci szereplők vállalásai

A stratégia a programok megvalósításában épít az egyházak és a civil társadalom aktív részvételére, valamint a vállalatok folyamatosan kiteljesedő társadalmi felelősségvállalására. Ezek a szervezetek és szerveződések a felzárkózási folyamatokban eddig is hatalmas szerepet vállaltak az aktív állampolgárság, a párbeszéd, a közbizalom erősítése, a közösségek szerves fejlődése és a társadalmi innováció terén.

8. Megvalósítás, monitoring

A társadalmi felzárkózás nemzeti stratégiája nyomán **középtávon**, tízéves horizonton tervezünk beavatkozásokat. Az érintett szakterületi stratégiák tervezési folyamatainak, értékelési, beszámolási rendszereinek összehangolásával kormányhatározatokba foglalt **hároméves akcióterveket** alkotunk, megteremtjük a beavatkozások eredményeinek, hatásainak átfogó mérési, értékelési rendszerét.

A jó kormányzás és a társadalmi felzárkózás szempontjából elsőrendű kérdés a bizonyíték alapú szakpolitikák kialakítása, azaz a mérésen, kutatásokon alapuló tudományos eszközökkel támogatott szakpolitika-alkotás és ezzel összefüggésben a beavatkozások nyomon követhetősége.

A felzárkózási stratégia cél- és indikátorrendszere, a fő célkitűzéseket tekintve kapcsolódik az Európa 2020 tervhez, a fő mutatókban megjelennek az uniós vállalatokat illető indikátorok is. Az ezek mellett megjelenő ugyancsak főbb indikátorok a stratégia prioritásainak, a problémák sajátosságainak megfelelően szolgálják a beavatkozások, intézkedések nyomon követését.

A stratégia által kezelni szándékozott társadalmi problémák természetéből fakadóan az indikátorokhoz szükséges adatok területén számos nehézség mutatkozik. A roma népesség helyzetének javítását szolgáló programok kialakításához és/vagy a beavatkozások értékeléséhez szükségünk van a roma népességről szóló etnikai adatokra. Ezt többen azon érvelés alapján vitatják, hogy roma népességet súlyosan érintő társadalmi hátrányok – az etnikai diszkriminációt leszámítva – nem etnikai természetűek, nem az érintettek származásából, hanem társadalmi körülményeikből fakadnak. Az viszont aligha lehet kérdéses, hogy a beavatkozások roma népességet illető hatásainak vizsgálata szükséges.

A célzott jóléti programokat, intézkedéseket illetően az ún. *lefölözési probléma* miatt is alapvetően fontos, hogy az elosztási hatások elemzéséhez rendelkezünk etnikai adatokkal. „A szegénységben élő romák esetében jellemző az, hogy még a halmozottan hátrányos helyzetű csoportokon belül is legkedvezőtlenebb helyzetben lévőkhöz tartoznak. Következésképpen a területi és szociális szempontok alapján meghatározott célcsoportoknak indított jóléti programok esetében nagy a veszélye annak, hogy a célcsoport más tagjaihoz képest a leghátrányosabb helyzetben lévő romák kevésbé részesülnek e programok tényleges hasznaiból.”¹²

A fejlesztési programok megvalósítása uniós és hazai forrásokból történik. A strukturális alapok felhasználását várhatóan úgy alakítják át, hogy azok az EU2020 és a nemzeti romaintegrációs stratégiák célkitűzéseit hatékonyan támogassák.

---

¹² Lásd ezekről:

Pulay Gyula: Az etnikai hovatartozás számbavételi lehetőségei és szükségessége. MTA GYEP, 2009. március.

http://www.gyerekesely.hu/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=16%3Apulay-gyula-az-etnikai-hovatartozas-szambaveteli-lehetosgei-es-szuksegeessge&id=4%3Akapcsolodo-anyagok&lang=hu

Farkas Zsombor: Az etnikai adatgyűjtés kérdései. MTA GYEP, 2009.

http://www.gyerekesely.hu/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=17%3Afarkas-zsombor-az-etnikai-adatgyujtes-kerdsei&id=4%3Akapcsolodo-anyagok&lang=hu

Eötvös Károly Intézet: Roma támogatások és jogosultságok egyéni követésének lehetőségei. 2006. december. http://ekint.org/ekint_files/File/tanulmanyok/romatamogatatas.pdf

dr. Kállai Ernő, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa és dr. Jóri András, adatvédelmi biztos jelentése az etnikai adatok kezeléséről szóló vizsgálat megállapításairól. 2009. november 10.

9. A stratégia egyeztetési folyamata

A stratégiát véleményezte az Országos Roma Önkormányzat, amely alapvetően egyetért a célokkal és a beavatkozási irányokkal, eszközökkel, néhány pontosítást, kiegészítést javasoltak. Miután a stratégia összefoglalóját áttekintette a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság, előzetes szakmai egyeztetést folytattunk a tárcákkal, államtitkárságokkal. Ebben az egyeztetési körben arra is kértük az egyes szakterületekért felelős kollégákat, hogy röviden mutassák be a stratégia tervezet céljait szolgáló intézkedéseiket, programjaikat.

E szakértői szintű tárcaközi egyeztetést követően, a ROK-T ülés után a stratégiát társadalmi egyeztetésre bocsátjuk.

A stratégia és a hozzá tartozó intézkedési terv összkel a hivatalos közigazgatási egyeztetés után kerülhet a Stratégiai Egyeztető Fórum, majd a Kormány elé.